

*Роговський Ярослав Станіславович,
аспірант кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Старицька Ольга Олексіївна,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОНЯТТЯ «МАЛОМОБІЛЬНІ ГРУПИ НАСЕЛЕННЯ»

Головною із вагомих цінностей будь-якої цивілізованої держави можна вважати права та свободи людини, реалізованість яких вважається найкращим мірилом розвитку суспільства та країни в цілому. Саме можливість фактичного втілення та захисту порушених прав людини є одним із важливих векторів розвитку західної традиції права та держави, орієнтованість на яке було взято і Україною. Запровадження європейських стандартів, приведення до уніфікації національного законодавства, імплементація західних цінностей, звернення уваги не тільки на соціальні права громадян, але й на фактичні можливості їх реалізації наразі стало одним із наскрізних каменів розвитку та перерформатування нашої держави.

Останнім часом питання щодо правової урегульованості маломобільних груп населення стає дедалі актуальнішим серед представників як практичної, так і наукової юриспруденції. Особливої актуалізації зазначеній проблематиці також додають воєнні події, не дивлячись на те, що запит на правову урегульованість маломобільних груп населення почався ще у 2021 р., коли було прийнято Національну Стратегію із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 р.

Специфічна властивість суб'єктів такої групи населення проявляється у темпоральних межах її реалізації. Так, наприклад, на частину осіб, які підпадають під це поняття, будуть розповсюджуватися відповідні права та обов'язки лише певний період часу. Натомість, у переліку наявні й інші категорії, де про тимчасовість їх дії не доводиться говорити, оскільки вони будуть постійними.

Варто наголосити на тому, що на основі проведеного аналізу наявної наукової та нормативної джерельної бази, можна констатувати відсутність належного рівня дослідженості правового статусу цієї категорії осіб. Таким чином, перед тим як перейти до розкриття питання правового статусу маломобільних груп населення, слід відповісти на питання: а кого саме можна віднести до таких груп, що варто розуміти під цим терміном?

Відтак, відповідно до офіційного визначення, що міститься в Державних будівельних нормах України «Будинки і споруди: доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення» (2006 р.), під маломобільними групами населення варто розуміти людей, що відчувають труднощі при самостійному пересуванні, одержанні послуги, необхідної інформації або при орієнтуванні в просторі. У цьому ж законодавчому акті надано перелік населення, яке можна віднести до цієї категорії, а саме:

- вагітні жінки;
- діти до 7-ми років;
- особи, які супроводжують малолітніх дітей;
- люди поважного віку;
- люди з інвалідністю;
- люди з постійними та/або тимчасовими функціональними порушеннями (фізичними, сенсорними, психічними, розумовими);
- люди які отримали тимчасову травму або хворіють;
- люди з нестандартними розмірами тіла: значно більшою або меншою за середню масою тіла, низького чи зависокого зросту;
- люди, які протягом певного часу можуть бути неуважними (приміром під впливом стресу) [1].

Розглядаючи правову урегульованість зазначених суб'єктів, доводиться констатувати, що у чинному законодавстві України більша його частина присвячена питанням доступності до приміщення, сконструйованості простору, при цьому поза межами залишається питання щодо інших соціальних прав та гарантій маломобільних груп населення.

Звертаючи свою увагу на міжнародний досвід правового врегулювання маломобільних груп населення, то дефініцію цього терміну варто шукати здебільшого у нормах транспортного законодавства. При цьому варто акцентувати

увагу на тому, що саме формулювання терміну може відрізнитися в залежності від апробованості використання цього поняття. Так, наприклад, у Док. 9984 ІКАО (Інструкція про доступ до повітряного транспорту осіб з обмеженими можливостями, 2013 р.) використовують термін «особа з обмеженою рухливістю (PRM)» під яким розуміють особу, чия мобільність обмежена з метою користування транспортним засобом через будь-яку фізичну (сенсорну або рухову, постійну чи тимчасову) або психічну інвалідність, через вік або будь-яку іншу причину, що вимагає особлива увага та адаптація до його/її потреб послуг, доступних для всіх пасажирів. Загалом особою з обмеженою рухливістю вважається пасажир, якому потрібна допомога іншої особи, щоб якнайшвидше дістатися до виходу з літака в разі екстреної евакуації. Сюди також входять пасажир, які мають серйозні труднощі з отриманням або розумінням інструкцій щодо надзвичайних ситуацій.

Авіакомпанії використовують міжнародно визнані коди, щоб визначити рівень допомоги, яку вони повинні надати особі з обмеженою відповідальністю в кожному конкретному випадку. Ці коди такі:

– пасажир, яким потрібна допомога під час руху між літаком і терміналом, але вони не можуть самі сісти на борт літака та пересуватися всередині нього;

– пасажир, яким потрібна допомога між літаком і терміналом, а також для посадки на борт літака, але вони були самостійними в ньому;

– пасажир без будь-якої мобільності та не самодостатні. Їх слід супроводжувати до їхніх місць і потребувати повної особистої допомоги. Якщо рейс триває більше трьох годин, потрібен супроводжуюча особа;

– пасажир з вадами слуху;

– пасажир з вадами зору;

– сліпоглухі пасажир;

– пасажир на ношах;

– пасажир з психічними вадами;

– пасажир, яким потрібна допомога, щоб дістатися до своїх місць, і які можуть пересуватися всередині літака за допомогою інвалідного візка; були самодостатніми в особистому догляді;

– пасажери, які потребують допомоги та не входять до жодної з вищезазначених категорій [2].

Як приклад іншого нормативного визначення можемо навести положення із Закону США «Про американців з обмеженими можливостями» (ADA) 1990 р. Так, виходячи із аналізу наявних судових справ, у закон були внесені корективи щодо правильності термінології, саме тому вважається доцільним вживати термін «суттєво обмежена особа». Як зазначено у п. (4) (b) Р. 12101 цього закону, щоб бути суттєво обмеженим у виконанні основної життєдіяльності відповідно до ADA «особа повинна мати порушення, яке перешкоджає або серйозно обмежує особу в діяльності, яка мають центральне значення для повсякденного життя більшості людей» [3].

Таким чином, можемо дійти висновку, що нині питання правового регулювання маломобільних груп населення, як людей із особливими соціальними потребами, стає дедалі актуальнішим, що у свою чергу віддзеркалює рівень цивілізованої розвинутості держави. Що ж до питання безпосереднього визначення самого поняття, то у сучасній науковій та юридичній літературі наявна дискусія з цього приводу, що пояснюється відсутністю єдності понятійного апарату, а отже і внутрішній змістовній наповненості щодо необхідності віднесення певної категорії осіб до такого виду правового статусу.

Список використаних джерел

1. Державні будівельні норми України «Будинки і споруди: доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення» ДБН В.2.2-18: 2006. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/04/DBN-V.2.2-17-2006.pdf>
2. Doc 9984, Manual on Access to Air Transport by Persons with Disabilities Order Number: 9984 (2013). URL: http://www.skywisesolutions.com/files/manual_on_access_to_air_transport_by_persons_with_disabilities_-_icao.pdf
3. Americans with Disabilities Act of 1990, As Amended URL: <https://www.ada.gov/law-and-regs/ada/>